
In memoriam

Андрій КЛІМАШЕВСЬКИЙ

НА ПОШАНУ ВЧИТЕЛЯ

26 лютого 2018 р. українська гуманітарна наука зазнала непоправної втрати. Напередодні весни, яку він так любив, відійшов від нас Микола Іванович Моздир — знакова постать українського мистецтвознавства, визначний подвижник музейної справи. Понад 50 років свого життя він віддав розвитку наукового і музейного світу Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства АН України, згодом — Інституту народознавства НАН України.

Його світогляд як науковця і музейника, за його ж словами, значною мірою сформувався в епоху «шестидесятників» (з 1960 р. розпочав роботу молодшим науковим співробітником) під впливом тісних контактів зі старшою когортою вітчизняного мистецтвознавства: Павлом Жолтовським, Ангіном Будзаном, Вірою Свенціцькою, Катериною Матейко, Борисом Возницьким та ін. Особливо тісною і довголітньою склалась у нього творча і людська дружба співпраця з Юрієм Гошком — багатолітнім директором Музею етнографії та художнього промислу у Львові, яких, до того ж, поєднувала спільна пристрасть до науки і... риболовлі.

Понад усе любив Микола Іванович рибалити поблизу білоруського кордону, в глибинному Поліссі, посеред озер Біле і Святе, ріки Тур'я. Казав, що тільки там в Україні «риба майже сама скаче до човна». У своїх пошукових мандрах цей творчий дуєт вчених-рибалок зумів відловити не один десяток цінних трофеїв, як у далеких водоймах Карпатах чи заболоченого Полісся, так і в непізнаних глибинах національного культурного надбання.

Усі, хто добре знав Миколу Моздира, відзначали його науковий пошуковий хист, наголошуючи, що Микола Іванович «такі добре вмів рибалити» у цьому світі. Досить згадати знакові для оцінки ренесансно-маньєристичної львівської школи скульптурної пластики XVII ст. колони з с. Дунаїв, численні сакральні твори, зокрема іконопису XVI—XIX ст. з усього регіону Карпат, Поділля, Волині і Полісся. Ці твори, віднайдені вченим, значною мірою збагатили музейний фонд Львова і України.

Пригадується, як не зрадило його наукове чуття в експедиції на Волинь і Полісся у 1997 р. Тоді Микола Іванович пророче настановив мене піднятися по стрімкій драбині на гору дерев'яної дзвіниці зі словами: «Андрію, серцем чую, що там щось має бути». І справді, поміж розкиданих дощок і різного мотло-

ху було знайдено унікальний розписаний темперою невеликий напрестольний хрест з Розп'яттям, орієнтовно першої половини XVII ст. У відповідь на продемонстровану знахідку Микола Іванович лише хитроумно примружив очі й добродушно всміхнувся: мовляв, бачте, я ж вам казав. З цього приводу його колега-мистецтвознавець Раїса Захарчук-Чугай відзначала, що «для Миколи Івановича основним було — знайти, привезти до музею нові пам'ятки, описати їх, дати об'єктивну оцінку, хоча часто інші вводили їх в науковий обіг» [1].

Іншого разу під час цієї ж експедиції недалеко нашого пантеону — заповідника «Поле Берестецької битви» над рікою Пляшевою Моздир-романтик захоплено вказав мені на височенні сосни і зрефлексував: «Дивись, Андрію, таких сосен нема ні в твоїх Карпатах, ніде в Україні, лише тут, у моїх рідних місцях. Ах, який це благодатний край, понад усе тут все люблю! А мене ваші галичани тягнуть в Карпати».

Як людина, науковець-ерудит, вчений-наставник Микола Іванович мабуть найбільше розкривався в мандрах, під час польових досліджень, де почувався як риба у воді і був неперевершеним розповідачем усіляких цікавинок і мудрим наставником у різних ситуаціях, душею нашого експедиційного товариства, часто розважаючи нас своїм винятковим гумором. А цих експедицій було чимало, завдяки чому було врятовано десятки унікальних мистецьких творів і збагачено фондові збірки Музею етнографії та художнього промислу.

Як музейник Моздир сформував цілий ряд знакових експозицій, провів численні фахові атрибуції пам'яток, уклав низку каталогів, розробляв методичні посібники для екскурсоведення. Микола Іванович трепетно ставився до кожного музейного артефакту, велику увагу приділяв фондовій роботі, дбаючи про збереження, вивчення, популяризацію нашого надбання. Інколи чи то в Музеї, чи в експедиційних умовах, він міг раптово захоплено окликнути мене: «Андрію, поглянь, то є холерсько цікава штука!». Досвід і знання Миколи Івановича, зокрема його дослідження особливостей нічної риболовлі «на по-свет» були використані в 2017 р. при побудові нової

Серед учасників експедиції біля хреста Кліма Христинича (1219), с. Зимне Володимир-Волинський р-н Волинської обл. Зліва направо: Андрій Клімашевський, Михайло Станкевич, Василь Романів, Микола Моздир. Серпень 1997 р. Світлина А. Клімашевського

зали рибальства в системі постійно діючої експозиції народного мистецтва музею.

Добре запам'яталася мені його шляхетна постава, творча наукова харизма, бажання допомогти всім, особливо молодим науковцям, дар оповідача, яким він буквально зачаровував оточуючих. У своєму бажанні пізнати світ Микола Іванович нагадував людину епохи Відродження з широким кругозором знань і зацікавлень, за що його і прозвали у нас поза очі «Ходяча Енциклопедія».

Остання наша зустріч, рік тому, відбулася несподівано, зовсім спонтанно, недалеко від його помешкання. Микола Іванович стояв і захоплено слухав спів пташок, розглядав пастельні тони цвіту бузку, який ледь-ледь розпускався, і замріяно сказав мені: «Весна — найкраща пора, бо природа переживає своє дитинство і юність. Треба тільки навчитися це бачити. Андрію, от би дожити ще до наступної весни». Не судилося... Відійшов від нас по-апостольськи, як рибалка, коли крига ще не скресла.

1. Захарчук-Чугай Р.М. Творчий шлях ученого / Р.М. Захарчук-Чугай // Микола Іванович Моздир (до 70-річчя від дня народження): бібліографічний покажчик. — Львів, 1998. — С. 5—6.